

KRÖNIKA:

Viktigt att afghanerna får

TEXT: NANCY HATCH DUPREE

ÖVERSÄTTNING: CHARLOTTE HJUKSTRÖM

An en gång har afghanerna agerat modigt för att bevara sin nations integritet. Det höga valdeltagandet trots hoten om utbredda våldshandlingar visar vilken stark längtan efter fred det finns i landet. Budskapet är tydligt: avbryt stridigheterna och arbeta för enhet och återuppbyggnad.

Inför det här numret hade jag tänkt att läsarna kunde vara intresserade av att höra vad afghanerna känner inför framtiden. Här följer därför en blandning av åsikter som hämtats ur samtal med många olika vänner, både unga och gamla, från affärsinnehavare, chaufförer och studenter till framstående aktörer på den politiska arenan.

Afghanerna är stolta över sin lysande prestation. Samtidigt är de försiktiga i sina uttalanden om framtiden. Under de senaste 25 åren har deras förhoppningar väckts många gånger – bara för att krossas av brutna löften. Kommer detta nya demokratiska experiment att leda till en efterlängtd stabilitet och äntligen ge dem ett liv i fred och värdighet? För ögonblicket härskar optimismen, men alla vet att det bara är det första steget som tagits. Många svåra steg återstår innan demokratin blivit fast förankrad.

Det parlamentsval som för närvarande är planerat att hållas i april nästa år blir avgörande för om det frö som såddes i oktober kommer att ge någon hållbar avkastning. På lokal och regional nivå kommer de politiska striderna att bli mycket hårdare, kanske till och med explosiva, och leda till situationer där lokala makthavare skulle kunna komma tillbaka under demokratisk täckmantel och förstöra möjligheterna till ett konstruktivt förhållande mellan parlamentet och regeringen.

Sammansättningen av parlamentet kommer därför att bli nyckeln till framgång. 2004 års konstitution innebär ett system med ett starkt presidentämbete som ska balanseras av ett parlament med två kamrar. Parlamentet måste god-

känna regeringen och andra viktiga utnämningar liksom alla lagar innan de kan införas. Om parlamentets ledamöter skulle välja konfrontation i stället för samarbetsanda, kommer de förbättringar som väljarna förväntar sig inte att infrias utan ersättas av nya besvikelser.

Många afghaner är också oroad över Afghanistans nuvarande beroende av utländska militära styrkor, och besväras av den allmänna uppfattningen att amerikanerna har tagit ifrån dem rätten att bestämma själva. Afghanerna har alltid varit stolta över att deras land aldrig varit koloniserat, och de har många gånger avsatt makthavare som uppfattats som andra länders marionetter.

Känslan av främmande makter vid rodret har funnits ända sedan Hamid Karzai utsågs till att leda en interim-

regering vid konferensen i Bonn i december 2001. Synen av de afghanska ledarna bakom allt tjockare lager av utländska säkerhetsvakter och stridsvagnar irriterar folket. Mediernas allt vanligare tendens att rutinmässigt tala om "Afghanistans USA-stödda regering" är ännu mer pinsam. När nu folket har visat sitt förtroende med så överväldigande siffror måste presidenten utöka sin auktoritet med kraft, såväl inrikes som utrikes, på ett sådant sätt att nationen blir förvissad om att det verkligen är han som bestämmer. Om folket skulle börja känna att deras land än en

gång blivit ockuperat, tror många att reaktionerna skulle bli mycket allvarliga.

Efter att ha vädrat dessa grundläggande farhågor skyns sig alla att uttrycka sin uppskattning för den utländska generositet som varit en förutsättning för framstegen. De välkomnar de cirka 3 000 hjälparbetare som är verksamma i statsapparaten, FN-organen och biståndsprojekten. Däremot är de tveksamma till att många arbetar så isolerat och undrar hur man ska kunna skapa realistiska strategier utan att ha någon kontakt med det folk man säger sig vilja hjälpa. De anser att det är viktigt att göra det möjligt för afghanerna att ta kontroll över planeringsarbetet, även när

” Synen av de afghanska ledarna bakom allt tjockare lager av utländska säkerhetsvakter och stridsvagnar irriterar folket.

delta i beslutsfattandet

det gäller teknik och högre utbildning. En annan vanlig farhåga är att de utländska välgörarna ska dra sig ur när något annat fångar deras intresse, vilket amerikanerna har gjort förr.

Å andra sidan vill afghanerna mer än gärna se de utländska soldaterna försvinna, även om de medger att den militära närvaron är nödvändig så länge säkerhetsfrågorna inte är lösta. Det blir inte lätt att ersätta de 27 000 man av olika nationaliteter som nu bevakar landet. Den nybildade afghanska armén har gjort bra ifrån sig vid flera tillfällen på sista tiden, men än så länge kan den inte agera på egen hand utan sina utländska instruktörer.

För närvarande har den afghanska armén 16 000 man och beräknas inte uppnå sin planerade omfattning på 70 000 förrän 2007. Trots detta har armén fått i uppdrag att avvärja och demobilisera över 60 000 före detta soldater i privata styrkor och milisgrupper som letts av 550 utpekade kommandanter. Hittills har bara 21 000 man avvärjats. Uppgiften att försvaga de lokala makthavarna anses allmänt vara den svåraste omedelbara utmaning som den nya regeringen måste klara av om valrörelsen ute i landet ska kunna gå smidigt.

Även om det är politik och säkerhetsfrågor som dominerar debatten just nu, är de envisa problemen med arbetslöshet, höga matpriser, bostadsbrist, höga hyror, återinvandring av flyktingar och internflyktingar, torka, anställningstrygghet, skolor, sjukhus, narkotikabekämpning, återupplivande av jordbruk och boskapsskötsel, vägbyggen, trafiksituationen i Kabul, skatteuppbörden för att finansiera en effektiv administration och, framför allt, de långsamma utbetalningarna av de utlovade biståndspengarna aldrig långt borta. I gengäld för det visade förtroendet i omröstningarna förväntar sig väljarna att det nya ledarskapet ska sätta igång en stor aktivitet på alla dessa områden. Det är mycket begärt, men det är nödvändigt att regeringen uppfyller sin del av det ömsesidiga ansvar som demokratin innebär.

Om regeringen istället fortsätter att agera trögt, är det många som förutspår ett nytt kaos. Mycket hänger som sagt på hur parlamentsledamöterna kommer att uppfatta sin roll; som ansvarsfulla språkrör eller som stridande mot-

ståndare. (Se nummer 3/2004 för en beskrivning av hur tidigare parlament fungerat.)

När afghanerna granskar sig själva erkänner de en rad allvarliga brister, där den största är den snabbt växande korruption som börjat infektera alla nivåer av samhället i en utsträckning som aldrig tidigare skådats. Många hoppas på att den nya regimen ska visa beslutsamhet och reformera den offentliga sektorn, slå ner maktmissbruket och sätta stopp för dem som skor sig på medborgarnas behov av en grundläggande offentlig service. Det krävs en stark vilja hos regeringen om den ska kunna bryta motståndet från de privata intressen som har mest att förlora på reformer. Och det kommer att ta tid, vilket innebär att korruptionen riskerar att påverka valrörelsen och parlamentsvalet, som är särskilt sårbara för det frätande oskick som angripit samhällets hjärta.

Trots alla bekymmer och reservationer är stämningen ändå avgjort optimistisk. Afghanerna gläder sig åt att få använda sina nya möjligheter att delta i beslutsfattandet. De flesta välkomnar det ansvar som var och en måste ta på sig om demokratins nyplanterade frö ska kunna slå rot, även om de ännu inte har helt klart för sig vad det ansvaret kommer att innebära. En del kanske redan har upplevt nyhetens behag i att uppmuntras att bestämma själv utan hänsyn till släktband eller fruktade makthavare. Kanske var det därför en av väljarna svarade som han gjorde när han fick frågan vem han röstade på: Det är en hemlighet. ■

Nancy Dupree är författare och har under många års boende först i Kabul och senare i Peshawar i Pakistan dokumenterat Afghanistans utveckling.